

Stay

Den holländska filmen "Stay" är en liten roadmovie om bästisarna Lieke och Milad och det äventyr som tar sin början när Milad och hans iranska familj hotas av utvisning. En varm berättelse som belyser vikten av empati och engagemang och som visar att alla, även barn, kan göra sin röst hörd, påverka och göra skillnad. Här finns också en berättelse om saknaden efter en far och det första trevande mötet med honom.

Rekommenderad från åk 3

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Lieke är en elvaårig holländsk flicka som lever tillsammans med sin mamma Sandra. Sin pappa minns hon knappt då han lämnade familjen när hon var liten. Men hon är nyfiken på honom och irriterar sig på att mamman undviker ämnet och dessutom gömmer ett brev från honom. Lieke snokar reda på och behåller brevet som är skrivet på franska. Luc, som pappan heter, är belgare och bor i Bryssel.

Liekes bästa vän är klasskamraten Milad. Tillsammans utforskar de omgivningarna och Lieke utmanar gärna Milad på våghalsiga äventyr. Som att ta sig in på avstängda byggarbetsplatser.

Milads familj består av två äldre systrar, mamma och pappa. Familjen är från Iran men sedan flera år rotade i Nederländerna. Deras ansökan om uppehållstillstånd har

prövats flera gånger men nu har de fått ett slutgiltigt utvisningsbesked. Oron är stor för att pappans stöd till regimkritiska studenter i hemlandet kommer innebära att han fängslas om de återvänder.

Liekes och Milads skolkamrater engagerar sig i familjens öde och skriver banderoller för att demonstrera mot beslutet. Lieke vägrar också att acceptera det och anser att det bästa är att söka upp den ansvariga ministern personligen och ställa henne till svars. När hon varken får svar via telefon eller mejl beger hon sig helt sonika till regeringskvarteret. Där motas hon bort av en nonchalant vakt och till slut stjälar hon en målarpyts och skriver med stora bokstäver på marken att Milad måste få stanna.

Hon stöter på en journalist och bönfaller denne att skriva om fallet. Han avfärdar hennes vädjan men ger henne trots allt sitt visitkort. Hennes mamma blir måttligt glad då Lieke kommer hem eskorterad i polisbil.

En tidig morgon verkställs utvisningsbeslutet och Milads familj förs bort av polisen och placeras på en tillfällig förläggning. Alla utom Milad som precis innan har flytt. Lieke åser familjens dramatiska bortförande men hittar snart sin vän på deras hemliga gömställe. Polisen är dem på spåren och i panik flyr de i en liten roddbåt över floden och vidare i frysutrymmet på en långtradare.

Lieke hoppas att de genom att hålla sig undan kan förhåla utvisningen. Barnen vandrar vidare planlöst, osäkra på om de fortfarande är kvar i Holland. De sover i ett övergivet hus innan de bestämmer sig för att ta tåget till Bryssel. Kanske kan Liekes pappa hjälpa dem.

Under tiden har journalisten fått i uppdrag att skriva om

de två rymlingarna och han minns Liekes desperata rop på hjälp. Men han är främst ute efter att skapa en säljande, karriärbyggande story och använder dokument som Lieke tidigare sänt honom. Uppgifterna bevisar att Milads pappa var motståndare till regimen. Detta blir förstasidesstoff men familjen svävar nu verkligen i livsfara om de utvisas eftersom den iranska underrättelsetjänsten också kan se den nu offentliga informationen.

Barnen anländer till Bryssel bara för att upptäcka att pappans adress leder till ett fängelse. Dessbättre är han dock fri och huserar i en stökig lya tillsammans med en kompis. Pappan är musiker men försörjer sig som taxi-chaufför. Han blir lycklig över att återse sin dotter och tror på förklaringen att hon och Milad är ute på en semesterresa.

Historien om Milads familj är nu ute på tevenyheterna även i Belgien och Milad inser att han måste återförenas med dem. Lieke förstår att hon inte kan stoppa honom och Luc kör dem i sin taxi hem till Holland. Sandra blir inte särskilt glad över att se Luc men hon accepterar ändå att Lieke och han nu kommer att ha kontakt.

Journalisten drabbas av dåligt samvete för att han har hängt ut familjens historia och han lyckas få deras fall belyst under en offentlig frågestund med immigrationsministern.

Medan Milad och hans familj förs av polis till flygplatsen övertalas ministern att ompröva sitt beslut. Något motvilligt erkänner hon att fallet nu har hamnat i nytt ljus och att familjen genom tidningsartikeln utsätts för stora risker om de återvänder. Beslutet återkallas i sista stund och familjen får stanna i Holland. Lieke som lovat att vinka av Milad på flygplatsen återförenas med sin bästa vän.

Utvisad

Ett centralt tema i "Stay" är den ödesdigra utvisningen av Milad och hans familj. De har flytt förföljelser i hemlandet där pappans ställningstagande mot regimen har gjort det omöjligt för dem att stanna. När utvisningsbeslutet är oåterkalleligt försöker pappan trösta hustrun med att det kanske inte är lika illa som när de flydde för tio år sedan. Men han inser, särskilt efter den avslöjande tidningsartikeln, att han riskerar fängelse, kanske till och med sitt liv.

Familjen väcks brutalt i gryningen och hämtas av civilpolis som skall föra dem till förvaring på ett tillfälligt boende. Rum med våningssängar och spartanska utrymmen där de ska fördriva tiden fram till utresedagen. Ovissheten förstärks påtagligt av att minstingen Milad har rymt och det råder osäkerhet kring huruvida de får invänta att han hittas eller måste låta honom komma efter. När de väl ska föras på planet är det av uniformerad polis via bakdörrar. Familjen behandlas mer eller mindre som kriminella.

- Milads familj har levt i Nederländerna i flera år och etablerat ett vardagsliv, lärt sig språket och barnen har funnit sig tillrätta i skolan. Dråpslaget blir givetvis enormt när beslutet om avvisning kommer. Deras problem är att de inte kan bevisa att det kommer att bli farligt att återvända. Hur tar familjen beskedet? Vad tror de att de riskerar i hemlandet?

- Händelsen är dramatisk men något som pågår varje dag både i Sverige och i resten av Europa. Hit söker sig tusentals människor på flykt från krig eller förtryck. Ofta handlar det om människor som hunnit rota sig eftersom processen kring uppehållstillstånd kan ta år innan den avgörs. Hur tänker ni kring det öde som drabbar filmens familj? Vad händer när det liv som man har byggt upp raderas? Vad tror ni att de skulle sakna från livet i Holland? Har ni hört liknande berättelser här hemma? Vilka känslor väcker det hos er?

- Att tvingas lämna sitt hemland med sina barn är inget man gör lättvindigt. För det mesta är det en fråga på liv och död. Kanske flyr man ett krig, kanske har man åsikter som utmanar makten eller så förföljs man på grund av etnicitet, religiös uppfattning eller sexuell läggning. Skälen att fly kan vara många. "Stay" är en film som vill belysa ett både dramatiskt och traumatiskt ämne som samtidigt är en realitet runt omkring oss. Det kan givetvis vara svårt att sätta sig in i vad det innebär att leva som flykting och hur man reagerar inför hotet att utvisas från det man ser som den enda tryggheten. Danska Janne Teller har skrivit boken "Tänk om det var krig i Norden" (boken har formgivits som ett svenskt pass) där hon vän-

der på perspektiven och föreställer sig hur vi här i det trygga Skandinavien skulle hantera att vara de som måste fly till ett land långt söderut. Om ni har möjlighet, läs boken eller fundera vidare i dess banor. Hur skulle vi uppleva det? Hur tänker vi oss livet som flykting och asylsökande?

Att försöka göra skillnad

I skolan tar läraren upp Milads situation och eleverna blir både upprörda och lite nyfikna på vad livet i Iran kommer att innebära för deras kompis. Han kommer definitivt att få gå i en pojkskola och någon tröstar honom med att han i alla fall får spela mycket fotboll (något han dock inte gillar). De försöker förstå varför han ska utvisas när han bott så länge i landet. Någon säger att det börjar bli för trångt i Holland med alltför många invandrare men läraren försöker komplicera frågan och förklara de olika turerna kring ett utvisningsbeslut.

För klasskamraterna råder ingen tvekan om att de ska ställa upp för Milad och kämpa för att han ska få stanna. De genomför demonstrationer och protesterar vid skolan. Lieke tar det hårt men är samtidigt fast besluten att ta saken i egna händer. När hon inte lyckas nå ansvarig minister via mejl eller telefon tar hon bussen till stan, kliver in på regeringskansliet och ber att få tala med immigrationsministern personligen. Nu lyckas inte heller detta så när Milad flyr tänker hon sig att de genom att hålla sig undan kan idka ett slags utpressning mot myndigheterna och förhålla utvisningen.

- Lieke är mest handlingskraftig och gör allt för att familjens öde ska belysas. Hon siktar på beslutsfattarna och försöker få en journalist att skriva om fallet. På vilka sätt försöker hon bedriva opinion? Hur reagerar de som hon frågar?

- Människor som utvisas, och då särskilt barn eller familjer som splittras, är något vi möter i nyheterna nästan varje vecka. Men när det som oftast reduceras till siffror i statistiken blir till människor av kött och blod är det svårare att värja sig. Vi drabbas, känner empati och vill göra skillnad. Många gånger ser vi liknande händelser som de i filmen där skolkamrater, grannar och vänner starkt engagerar sig för det som de upplever är orättvist, inhumant

eller obegripligt. Känner ni själva igen några sådana berättelser - antingen något som ni hört och sett genom medierna eller kanske rentav har egna erfarenheter av? Skiljer sig barns och ungdomars engagemang från vuxnas och i så fall på vilket sätt?

- Lieke drivs av rädslan att förlora Milad men hennes initiativ visar att det kan vara möjligt att faktiskt nå beslutsfattarna. Makten finns tillgänglig om man verkligen anstränger sig. Genom att mejla eller ringa och genom att skapa nätverk genom sociala medier kan man både skapa opinion och stöd för en fråga. Fundera över hur Lieke försöker påverka händelser och beslut som sker långt över hennes huvud. Vilka vägar och metoder skulle ni använda? Barnen i filmen pendlar mellan maktlöshet och känslan av att de trots allt har viss makt i sina händer. Hur tänker ni att ni kan förändra och på vilka sätt kan det ske konkret?

- Sverige har förpliktigt sig att följa barnkonventionen enligt FN. Och vi tror oss ofta om att vara "bäst i klassen". Men eftersom det inte är en riktig lag så är det inte alltid den efterföljs i praxis. Enligt den senaste granskningen som gjordes av FN:s barnrättskommitté 2009 fick Sverige kritik bland annat för att svenska barn fortfarande har väldigt låg kunskap om sina rättigheter och att det finns stora brister i möjligheterna till inflytande. Mer om barns rättigheter som åsiktsfrihet och rätten att bli hörd, yttrande- och informationsfrihet mm. kan man läsa om på Unicef:s hemsida: <http://unicef.se/barnkonventionen>. Ta reda på mer om vilka rättigheter ni som barn har i Sverige.

Vem är min pappa?

Ett annat av filmens huvudteman är Liekes längtan efter sin pappa. Hon har inga minnen av honom eftersom han lämnade familjen när hon var ett eller två år. Hon vet inte så noga. Men hon undrar mycket över vem han är. Mamma vill helst tåga ihjäl frågan och undanhåller brevet från pappan. Lieke hittar det men kan inte förstå innehållet eftersom det är skrivet på franska. Med ett lexikon försöker hon och Milad tyda vissa ord och de kommer fram till att hennes pappa nog vill träffa henne. Ordet "fri" förekommer i brevet med ger inga tydliga ledtrådar.

När barnen rymmer för att komma undan utvisningen blir Liekes pappa en möjlig anhalt och kanske deras räddning. Väl i Bryssel blir hon varse att brevets avsändradress leder till ett fängelse och hon blir först nedslagen. Men pappan är numera en fri man. Inte världens praktigaste men en ärligt arbetande musiker och taxichaufför. Framför allt blir han lycklig över att se henne. Genom brevet har han försökt att få kontakt men Liekes mamma har inte tyckt att det var någon bra idé.

- Har du en pappa? Självklart har jag det, svarar Lieke. Hennes pappa har varit en osynlig följeslagare hela hennes liv men nu vill hon veta mer om honom. Hon anser att det är hennes rättighet och hon stör sig på att mamman döljer brevet och vägrar tala om honom. Varför tror ni att Lieke så gärna vill söka upp honom? Är det av nyfikenhet eller en självklar drift att söka sina rötter?

- Mötet med pappan föregås av en smärre chock då Lieke inser att han suttit i fängelse. Visserligen är han en fri man men hans liv verkar kaotiskt. Men även om han är något av en drömmare och slarver försöker han få rätsida på livet. Hur reagerar Lieke när hon inser att pappan har ett kriminellt förflutet? Vad är egentligen en bra pappa? Finns det ideal för hur en fadersfigur ska se ut? Beskriv hur ni tänker er dessa. Om Luc kanske inte riktigt lever upp till idealen, vilka kvalitéer skulle ni vilja tillskriva honom trots allt? Vilka anledningar kan mamman ha för att förhindra kontakten mellan dottern och Luc?

- När de till slut träffas blir det ett varmt möte trots språkförbistringen. Pappan talar bara franska men gör sitt yttersta för att barnen ska trivas. Hur upplever ni deras möte? Hur försöker de nå varandra? Vad betyder återföreningen för Lieke och hennes pappa?

- Liekes längtan efter sin pappa handlar om en grundläggande önskan hos oss alla att veta vilka vi är och var vi kommer ifrån. Ett behov att kunna spegla sig i sina föräldrar eller sin avkomma. Å andra sidan kommer allt fler barn att bli till på nya sätt och det biologiska arvet kommer kanske inte alltid att finnas som en självklar del av livet. Hur tänker ni kring det här med ursprung och identitet? Är det viktigt att veta vilka våra föräldrar är, i så fall varför?

En roadmovie

”Stay” är en dramatisk historia om två barn på flykt. Och den utvecklas onekligen till en roadmovie i det mindre formatet när de brådstörtat beger sig till Bryssel. I en ranglig roddbåt tar de sig över floden där de med nöd och näppe undgår att ramas av en enorm pråm, vidare förs de gömda i lastutrymmet på en långtradare som fraktar fryst fisk för att sedan olovandes åka med tåget till Belgien. Deras resa kommer att löpa parallellt med utvecklingen kring Milads familj och nedräkningen mot utvisningen. Och som alla måbra-filmer med självaktning kulminerar den i en räddning i sista minuten där man till slut vinner i en förlösande slutscen.

- Begreppet roadmovie syftar dels på den rent fysiska resa som en films karaktärer genomför. Från en plats till en annan, via olika färdmedel och där möten med människor på vägen hjälper till att forma och tillföra berättelsen nya perspektiv. Men resan kan också handla om karaktärens mentala utveckling. Att insikter utkristalliseras och lärdomar växer fram. Både om personerna själva och om omvärlden. På vilka sätt kan man beskriva ”Stay” som en roadmovie? Vilken inre och yttre resa upplever barnen? Hur ser deras vänskap ut under filmens gång? Hur bygger filmen upp spänningen mot den dramatiska finalen?

Lästips

”Om det var krig i Norden”, Janne Teller, Lilla Piratförlaget, 2012.

Produktionsuppgifter

Originaltitel: Blijft
Nederländerna 2011
Producenter: Maria Peter, Hans Pos & Dave Schram
Manus: Mirjam Oomkes & Willemine van der Wiel
Regi: Lourens Blok
Foto: Steve Walker
Klippning: Jasper Quisel
Originalmusik: Herman Witkam
Scenografi: Jan Rutgers

Roller

Lieke – Mexx Nachbar
Milad – Ezzaldeen F. Ali
Sandra – Maike Meijer
Luc – Axel Daeseleire
Omid, Milads far – Farrhad Foroutanian
Forough, Milads mor – Nasrin Ghasenmzadeh
Chris, journalisten – Egbert Jan Weeber

Tekniska uppgifter

Speltid: 77 minuter
Format: DCP, TVix, dvd
Censur: från 7 år
Svensk premiär: 14 mars 2012

Distribution

Biografcentralen, Jens Lanestrand, tel + 46 (0)8 515 140 30
+ 46 (0)761 99 33 80. Filmerna kan ses på Biografcentralens hemsida i sin helhet för skolbioarrangörer, lösenord fås via info@biografcentralen.se

Redaktion Andreas Hoffsten, Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, november 2012